

arkivrapport

Strängnäs 3:1, Strängnäs socken & kommun, Södermanlands län. Arkeologisk utredning.

Lars Norberg

Sammanfattning

Sörmlands Arkeologi AB har den 9 & 18 augusti år 2016 utfört en arkeologisk utredning inom Strängnäs 3:1, Strängnäs socken och kommun, Södermanlands län. Utredningen utfördes eftersom Strängnäs kommun avser att detaljplanelägga ett område nära Finninge, strax öster om gamla E20, numera Kilenvägen.

Närheten till ett flertal andra tidigare kända fornlämningar antydde, tillsammans med topografiska kriterier, att utredningsområdet kunde hysa tidigare okända eller under mark dolda fornlämningar, varför länsstyrelsen i Södermanlands län fattade beslut om att en arkeologisk utredning skulle utföras. Utredningsområdet var drygt 2 hektar stort och dominerades av ett mindre bergsparti söder. I övrigt utgjordes ytan av flacka lerslätter, vilka sluttade svagt åt sydost. Inom de centrala delarna fanns en lekplats med en intilliggande grusad fotbollsplan. I nordost låg en torrlagd bäckravin omgiven av ett mindre skogsparti. Höjdnivåerna varierade mellan cirka 20 och 30 meter över havet. Utöver ett sentida stenbrott (objekt 1), påträffades inget av arkeologiskt intresse.

Inledning

Strängnäs kommun avser att upprätta en detaljplan nära Finninge och strax öster om gamla E20, numera Kilenvägen. Närheten till ett flertal andra tidigare kända fornlämningar antydde, tillsammans med topografiska kriterier, att utredningsområdet kunde hysa tidigare okända eller under mark dolda fornlämningar, varför länsstyrelsen i Södermanlands län fattade beslut om att en arkeologisk utredning ska utföras.

I enlighet med länsstyrelsens beslut (1st dnr 431-2785-2016) har Sörmlands Arkeologi AB utfört en arkeologisk utredning inom rubricerat område (bilaga 1-3). Fältarbetet genomfördes 2016-08-09 & 2016-08-18. Projektledare samt fält- och rapportansvarig var Lars Norberg, I fält deltog även Patrik Gustafsson Gillbrand. Båda är verksamma som arkeologer på Sörmlands Arkeologi AB.

Utredningsområdet var drygt 2 hektar stort. Inom de centrala delarna fanns en lekplats med en intilliggande grusad fotbollsplan. I övrigt dominerades området av ett mindre bergsparti. I slänterna till berget fanns inslag av grusig morän, vilken övergick i lera i de flacka partierna. I nordost fanns en torrlagd bäckravin omgiven av ett mindre skogsparti. Höjdnivåerna varierade mellan cirka 20 och 30 meter över havet.

Syfte & målsättning

Syftet med utredningen var att klargöra fornlämningsbilden inom området. Utredningen skulle också ge kommunen ett planeringsunderlag och länsstyrelsen ett beslutsunderlag inför en framtida exploatering.

Genomförande

I syfte att skapa ett underlag inför fältarbetet genomfördes inledningsvis en mindre kart- och arkivstudie. Kartmaterialet utgjordes av lantmäteriakter (Lantmäteriets digitala kartarkiv) samt jordartskartor och strandlinjeförskjutningskartor (SGU).

Därefter utfördes en inventering av området, vars syfte var att klargöra eventuella förekomster av synliga fornlämningar och möjliga fornlämningar. För att utreda om det fanns fornlämningar som ej var synliga ovan mark grävdes 7 sökschakt med hjälp av grävmaskin (S1-S7). Parallellt med schaktningen avsågs friliggande hållar inom bergspartierna efter skålgropar etc. Inom mindre partier av berget avlägsnades mossor och torv i samma syfte.

Schakten, som var mellan 35 och 3 meter långa, samt cirka 1,8 meter breda, grävdes skiktvis ned till orörd marknivå och rensades för hand.

Objekt och sökschakt med mera dokumenterades med RTK GPS och beskrevs i text. Vidare beskrevs området som helhet och ett representativt urval av ytor, objekt och miljöer fotodokumenterades med digitalkamera.

Resultat

Enligt tillgängligt historiskt kartmaterial finns ingen känd äldre bebyggelse inom utredningsområdet. Drygt 80 meter västerut ligger dock Strängnäs 449 och 147:1, vilka utgörs av två lägenhetsbebyggelser från historisk tid (Svensson 2010). Ett sextiotal meter åt sydväst återfinns Strängnäs 443, en undersökt boplatz med lämningar från vendel-vikingatid (Svensson 2009). Strax intill finns även ett par gravmiljöer (Strängnäs 147:1 & 270:1).

I samband med planeringen av fältarbetet kunde det konstateras att området varit utsatt för en rad omfattande markingrepp, vilka i hög grad påverkade utplaceringen av sökschakt (bilaga 4). Centralt inom utredningsområdet fanns sedan tidigare en fotbollsplan med en intilliggande lekplats söder därom. Vid inventeringen kunde det konstateras att ytorna markplanerats ordentligt, vilket innebar att den ursprungliga markytan skalats av och fyllts ut med grus och sand.

Inom de omkringliggande ytorna framstod topografin vid en första anblick som mer ursprunglig. Här fanns dock en mängd äldre och nyare ledningar nedgrävda (VA, el, tele & fiber), vilket kom att styra utplaceringen av sökschakt. I anslutning till S3 och S4, fanns dock mindre ytor med mer opåverkad mark.

Området runt S3 bestod av en västvänd gip, vilken anslöt till berg i dagen, medan området runt S4 utgjordes av en flack östsluttning i form av en äldre åkeryta. Här visade det sig dock att delar av området var utfyllt med stenkross och armeringsjärn i öster. Öster om berget noterades en mindre, numera torrlagd bäckravin vars läge överensstämmer med ett vattendrag som ritats in på en ägomätning från år 1785 (LMA, akt nr C72-10:1).

Vid inventeringen påträffades ett stenbrott i krönläge (objekt 1). Objektet utgjordes av ett 7 meter långt östvänt och V-format urtag i berget. Brottet var ca 2 meter högt och lodrätt med relativt släta sidor. Strax framför och öster om urtaget fanns ansamling av skarpkantade och spräckta, cirka 0,3-0,5 meter stora stenar. Objekt 1 bedöms som Övrig kulturhistorisk lämning (bilaga 5). Utöver det påträffades inget av arkeologiskt intresse.

Resultattabell

Objekt	Lämningstyp	Källa	Schakt	Antikvarisk bedömning	Åtgärdsförslag
1	Brott/täkt	Inventering	-	Övrig kulturhistorisk lämning	Frivillig åtgärd

Bilagor

- Bilaga 1. Utdrag ur Sverigekartan med utredningens belägenhet markerad Skala 1:1 000 000.
- Bilaga 2. Utdrag ur Terrängkartan med utredningens belägenhet markerad. Skala 1:50 000.
- Bilaga 3. Utdrag ur Fastighetskartan med FMIS och utredningsområdet markerat. Skala 1:2000
- Bilaga 4. Schakttabell
- Bilaga 5. Fotodokumentation

Referenser

Svensson, Ingeborg 2009. *Boplatser vid Larslunda*. Järnålder. Fornlämning Strängnäs 443 & del av Strängnäs 442, Strängnäs 3:1, Strängnäs socken, Strängnäs kommun, Södermanlands län. Särskild undersökning. *Sörmlands museum 2009:05*. Nyköping.

Svensson, Ingeborg. 2010. *Det ena Söderfinningetorpet*. Nyare tid. Fornlämning Strängnäs 449 & 443, del av fastigheten Strängnäs 3:1, Strängnäs socken & kommun, Södermanlands län. Arkeologisk förundersökning. *Sörmlands museum 2010:04*. Nyköping.

Lantmäteristyrelsens arkiv Rikets allmänna kartverk (LMA)

Akt nr C72-10:1. Finninge ell ulvhäll nr 1. Ägomätning upprättad år 1785 av Anders forssman, denes chenon.

Rikets allmänna kartverk (RAK)

Akt nr J112-74-19. Häradskartan, Härad, upprättad åren 1897-1901.

Akt nr J133-10h6d. Ekonomiska kartan, upprättad år 1957.

Administrativa uppgifter

Projektnummer Sörmlands Arkeologi AB: 1609

Länsstyrelsens dnr: 431-2785-2016

Tid för utredningen: 2016-08-09 & 2016-08-18

Personal: Lars Norberg & Patrik Gusfsson Gillbrand

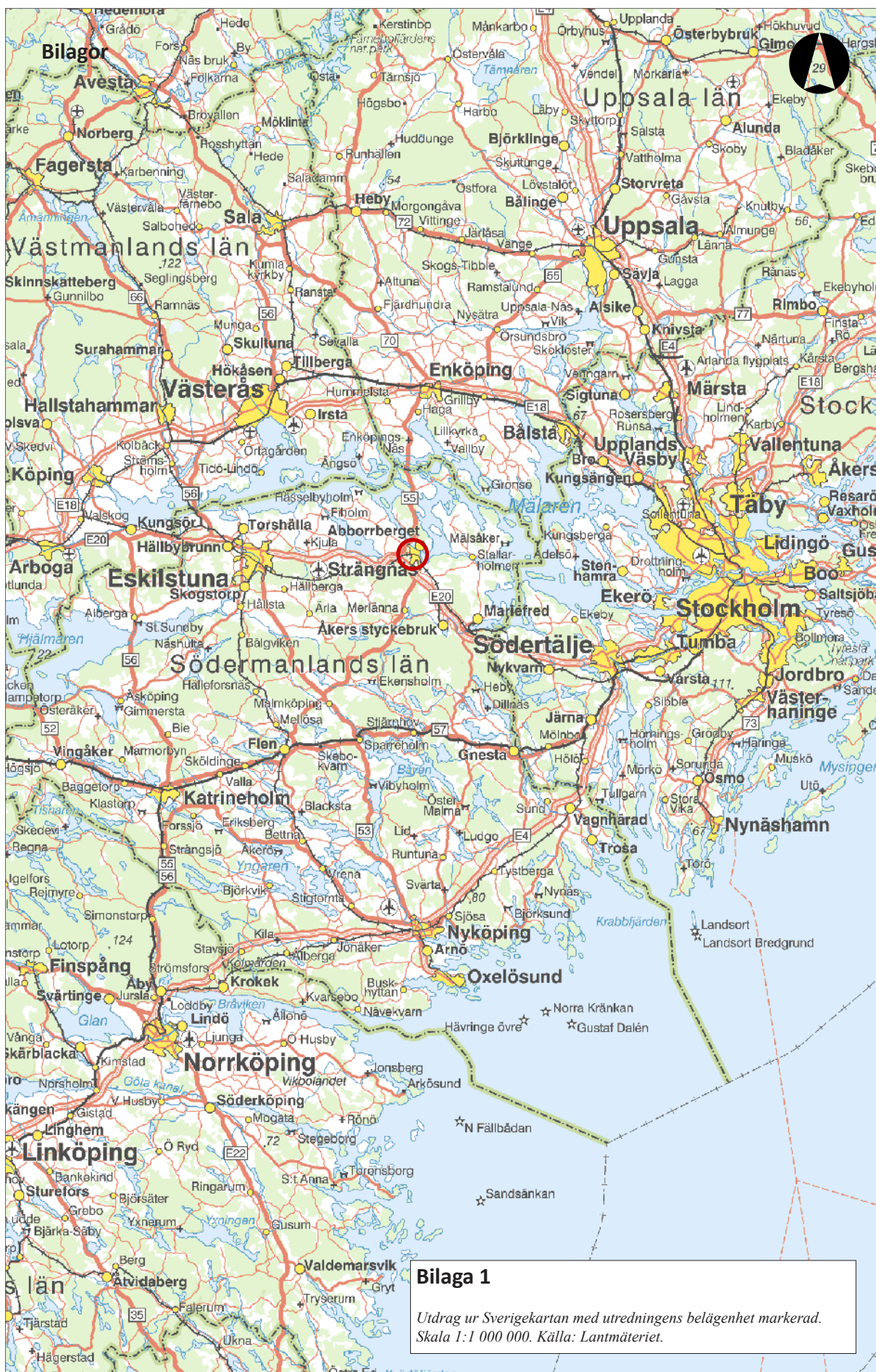
N (X) 615111,02 E (Y) 6582131,76

Koordinatsystem: SWEREF 99 TM

Höjdsystem: RH 2000

Utredningsområde: 20 811 m²

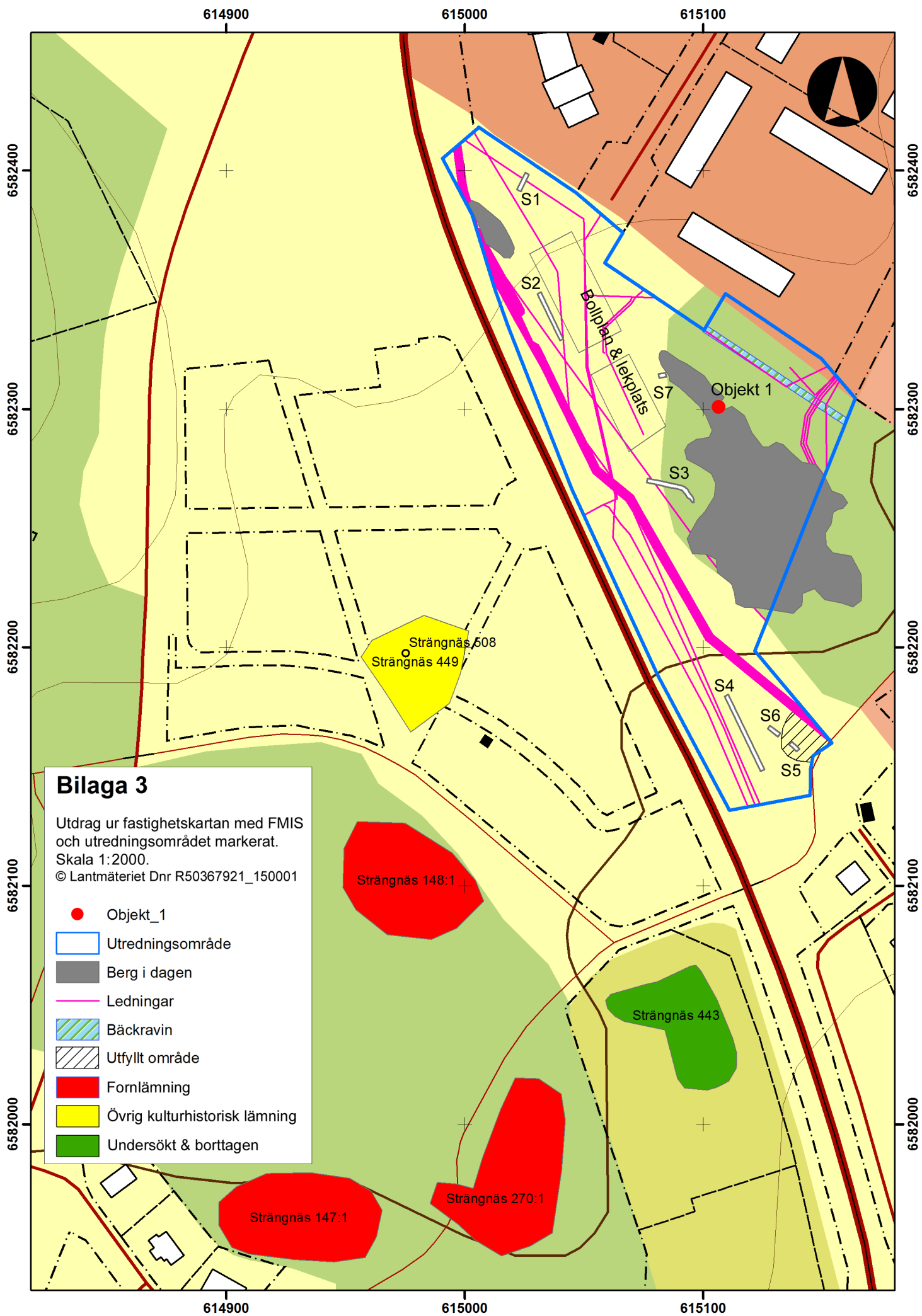
Digital dokumentation förvaras hos Sörmlands Arkeologi AB i väntan på meddelande från ATA angående rutiner för leverans av digitalt material.

Bilaga 2

Utdrag ur Terrängkartan med utredningens belägenhet markerad.
Skala 1:50 000. Källa: Lantmäteriet.

Bilaga 3

Utdrag ur fastighetskartan med FMIS
och utredningsområdet markerat.
Skala 1:2000.
© Lantmäteriet Dnr R50367921_150001

- Objekt_1
- Utredningsområde
- Berg i dagen
- Ledningar
- Bäckravin
- Utfyllt område
- Fornlämning
- Övrig kulturhistorisk lämning
- Undersökt & borttagen

4. Schakttabell

Schakt 1. Gräsmatta. Plan yta beväxt med två större lövträd. Schaktet var cirka 7,9 x 1,8 meter stort och 0,1-0,15 meter djupt. Under gräsmattan framkom gråbrun matjord innehållande enstaka sotfläckar och spridda skarpkantade stenar, cirka 0,1-0,2 meter stora. Därefter gulgrå lera (undergrund).

Schakt 2. Gräsmatta. Ytan belägen i svag sluttning mellan en gång- och cykelväg i väster samt i öster en fotbollsplan. Schaktet var cirka 21,7 x 1,8 meter stort och 0,25 meter djupt. Under gräsmattan framkom gråbrun matjord med spridda förekomster av tegelkross. Därunder stenig och lerig grågul morän (undergrund).

Schakt 3. Gräs- och slybeväxt västvänd gip svagt sluttande mot ett mindre bergsparti. Schaktet var cirka 15,4 x 1,8 meter stort och 0,1-0,35 meter djupt. Längst i öster var berg i dagen direkt under torven. Detta övergick i grågul sandig och stenig morän, vilken i sin tur övergick till gulgrå siltig och sandig morän (undergrund).

Schakt 4. Fd. åkermark orienterad i svag östsluttning. Schaktet var cirka 35 x 1,8 meter stort och 0,4 meter djupt. Grästorv och därunder gråbrun lera innehållande spridda rundade och skarpkantade stenar samt ställvisa förekomster av tegelkross, ett järnfragment och en blå glasskärva av sentida typ. Därefter grågul lera (undergrund).

Schakt 5. Fd. åkermark. Schaktet var cirka 4,3 x 1,8 meter stort och upp till en meter djupt. Grästorv. Därunder var ytan utfylld med sprängsten och armeringsjärn till en tjocklek om cirka en knapp meter. Därunder framkom gråbrun lera och i botten grågul sandig och stenig morän (undergrund).

Schakt 6. Fd. åkermark orienterad i svag östsluttning. Schaktet var cirka 5,4 x 1,8 meter stort och 0,4 meter djupt. Grästorv och därunder gråbrun lera innehållande spridda rundade och skarpkantade stenar. Därefter grågul lera (undergrund).

Schakt 7. Skogsdunge, ställvis berg i dagen. Schaktet var cirka 3,1 x 1,8 meter stort och 0,25 meter djupt. Mossa och grästorv. Därunder stenig och grusig gulgrå morän (undergrund).

Bilaga 5. Fotodokumentation

Utredningsområdets centrala delar mot sydost. Foto: Lars Norberg 2016, Sörmlands Arkeologi AB.

Schakt 1 fotograferat mot sydväst. Foto: Lars Norberg 2016, Sörmlands Arkeologi AB.

Schakt 2 fotograferat mot norr. Foto: Lars Norberg 2016, Sörmlands Arkeologi AB.

Schakt 3 fotograferat mot nordväst. Foto: Lars Norberg 2016, Sörmlands Arkeologi AB.

Schakt 4 fotograferat mot sydsydost. Foto: Lars Norberg 2016, Sörmlands Arkeologi AB.

Stenbrottet (objekt 1) fotograferat motväst-sydväst. Foto: Lars Norberg 2016, Sörmlands Arkeologi AB.